

Національний університет
водного господарства та
природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра філософії

„ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-
педагогічної,
методичної та виховної
роботи

_____ О. А. Лагоднюк
“___” _____ 2017 р.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

06-07-01

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

ЕКОЛОГІЧНА ЕТИКА

для студентів усіх спеціальностей НУВГП

Рівне – 2017

Екологічна етика. Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічна етика» для студентів усіх спеціальностей НУВГП. – Рівне: НУВГП, 2017. – 12 с.

Розробники: Наконечна О. П., доктор філософських наук, професор кафедри філософії, Шадюк Т. А., кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філософії.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії

Протокол від «30» січня 2017 року № 6.

Завідувач кафедри _____ О. П. Наконечна

Схвалено науково-методичною радою _____

Протокол від « ____ » _____ 2017 року № ____

Голова науково-методичної ради Лагоднюк О.А. _____

© Наконечна О. П., 2017 рік

© Шадюк Т. А., 2017 рік

© НУВГП, 2017 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0 Модулів – 1 Змістових модулів – 2	Для студентів усіх спеціальностей НУВГП.	За вибором
		<i>Рік підготовки:</i> 1, 2, 3
		<i>Семестр</i> 2, 3, 4, 5.
		<i>Лекції</i>
Загальна кількість годин – 90 год. Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 2,7	Рівень вищої освіти: бакалаврський	14 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		16 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		60 год.
		ІНДЗ: за вибором
		Вид контролю: залік

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять та індивідуальної і самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 30 до 70 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою є формування еколого-етичної свідомості та еколого-етичного світогляду на основі історико-філософського досвіду взаємовідносин між людиною і природою.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- ◇ Набуття глибокої внутрішньої мотивації до оволодіння еколого-етичними знаннями та навику різновекторної співпраці між викладачем і студентами в ході спільної навчальної діяльності;
- ◇ Усвідомлення засвоєних знань, концепцій і теорій дисципліни як гуманістичної константи у практичній діяльності;
- ◇ Сприяння формуванню гармонійної особистості та екоетично зорієнтованого громадянина України;
- ◇ Набуття здатності поширювати і пропагувати екологічну етику як актуальний сучасний спосіб життя.

Згідно з вимогами державних стандартів щодо вищої освіти, студент, вивчаючи дисципліну «Екологічна етика», повинен **знати**:

- термінологію дисципліни;
- еволюцію морально-екологічних понять, суджень, знань та проблем;
- риси, закономірності, особливості сучасної моральної та екологічної культури;
- практичні сфери застосування наявних знань задля реалізації принципу збереження природи та розвитку суспільства згідно з морально-екологічними нормами та ідеалами;

уміти:

- оцінювати значимість морально-екологічних колізій сьогодення, пояснювати причини та проектувати етичні способи їх вирішення;
- вільно оперувати засвоєним матеріалом, розуміти й осмислювати проблеми етичного природокористування;
- перетворювати набуті знання у зміст власної особистісної і професійної культури і життєдіяльності.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Екологічна етика в системі філософських знань.

Тема 1. Семантика екоетичного знання.

Етимологія понять «екологія» та «етика». Предмет та актуальність еколого-етичних знань. Структурні рівні й критерії екоетичних знань та екоетичного мислення. Екологічна мораль. Добро і зло в екологічній етиці. Культурно-історична еволюція етичного в системі координат «людина – природа»: світоглядні аспекти. Становлення екологічної етики як науки. Природоохоронні традиції в українській культурі. Функції і завдання екологічної етики.

Тема 2. Еволюція екологічних констант у етиці.

Природа як базова життєдайна цінність. Рациональні та ірраціональні виміри відношення «суб'єкт – об'єкт» у життєвому досвіді та наукових знаннях. Екоетичний імператив. Ціннісні засади екологічної етики. Конфлікти цінностей. Права природи і права людини. Юридична практика захисту прав природи. Загальні еколого-етичні принципи і правила ставлення людини до природи, мотиви та обов'язки. Екоетичний ідеал.

Тема 3. Філософські напрями й концепції екологічної етики.

Антропоцентризм як екоетична теорія. Біоцентризм і новий гуманізм (В. Вернадський, А. Чижевський, П. Т. де Шарден, А. Швейцер, П. Кропоткін, А. Печчеї). Екоцентризм (О. Леопольд, П. Венцем, О. Кінне та ін.).

Екобіоцентризм та глибинна екологія (А. Нейс, В. Дівалл, Дж. Мейсі, Дж. Мандер, У. Каттон та ін.). Радикальна природоохоронна традиція та етика дикої природи (Л. Гребер, Г. Торо, Е. Еббі, Д. Формен, Х. Ролстон III). Етика екологічної відповідальності (Г. Йонас, Р. Атфілд, К. Апель, Ю. Хабермас, В. Хьосле). Соціальна екологія (Р. Парк, Е. Берджес, Р. Маккензі, М. Букчин, А. Горц та ін.). Сучасне ноосферне інвайронментальне мислення і концепція стійкого розвитку (Е. Леруа, М. Моїсєєв, К. Лоренц, Г. Дейлі). Сучасна українська еколого-моральна традиція: концептуальні пошуки (Т. Гардашук, А. Єрмоленко, М. Кисельов, В. Крисаченко, Г. Марушевський, Л. Сидоренко).

Змістовий модуль 2. Теоретико-практичний потенціал екологічної етики.

Тема 4. Екологічні кризи, їх сутність та етичні стратегії вирішення екологічних проблем.

Поняття «екологічна криза»: філософське й морально-етичне значення. Аксіологічні виміри та критерії визначення антропогенних екокриз. Духовна криза як фактор загрози екологічних катастроф. Філософія екологічної кризи. Проблема обґрунтування етичних принципів подолання екологічних криз. Етичні проблеми природокористування. Етика заповідної справи: принципи, норми, концепція заповідності. Еколого-етичні проблеми України: специфіка національних реалій.

Тема 5. Екоморальна свідомість та самосвідомість як чинники формування екокультури.

Підходи до визначення поняття еколого-моральної свідомості. Типи екоморальної свідомості: антропоцентричний і природоцентричний. Категорії екоморальної свідомості. Свобода, моральний вибір і еколого значущий вчинок. Етичне співвідношення цілей і засобів екологічної діяльності. Еколого-моральна самосвідомість. Поняття «екологічна культура». Екоморальна життєдіяльність: сутність і стратегії.

Тема 6. Еколого-етичний стиль мислення.

Поняття «стиль мислення» та «екоетичне мислення». Єдність знань, переконань, традицій у формуванні еколого-морального характеру практичної діяльності. Відповідальність людини за світ живої та неживої природи. Еколого-етичний світогляд. Способи та методи популяризації основ екологічної етики.

Тема 7. Екологічна етика і сфери суспільної діяльності людини.

Екологічна мораль і право: особливості взаємодії. Екологічна правосвідомість як складова еколого-етичного світогляду. Практична реалізація еколого-етичних правових норм. Сучасні екологістські рухи, громадські та політичні організації. Екотаж, екотероризм: етико-правова оцінка. Екологічна етика крізь призму економіки, політики, науки, техніки, освіти, медицини та культури. Біоетика: еколого-етичні колізії.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Сем.з.	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Екологічна етика в системі філософських знань.				
Тема 1. Семантика екоетичного знання	2	2	8	12
Тема 2. Еволюція екологічних констант в етиці	2	2	8	12
Тема 3. Філософські напрями й концепції в екологічній етиці	2	2	8	12
Змістовий модуль 2. Теоретико-практичний потенціал екологічної етики.				
Тема 4. Екологічні кризи, їх сутність та етичні стратегії вирішення екологічних проблем	2	2	8	12

Тема 5. Екоморальна свідомість та самосвідомість як чинники формування екокультури	2	2	8	12
Тема 6. Еколого-етичний стиль мислення	2	2	8	12
Тема 7. Екологічна етика і сфери суспільної діяльності людини	2	4	12	18
Всього годин	14	16	60	90

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Теми	Кількість годин
1.	Поняття та предмет екологічної етики	2
2.	Еволюція екоетичних знань і цінностей	2
3.	Концептуальні основи екологічної етики	2
4.	Антропогенні екокризи: етико-аксіологічний аналіз	2
5.	Сучасні проблеми природокористування: морально-етичні аспекти	2
6.	Екоморальна свідомість і самосвідомість в контексті екокультури	2
7.	Екологічна мораль і сфери суспільної діяльності людини	4
	Разом	16

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

15 годин – підготовка до аудиторних занять;

18 годин – підготовка до контрольних заходів;

27 годин – опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях.

6.1. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1.	Екоетичні мотиви в народних повір'ях і міфах.	4
2.	Пошуки сучасної етико-екологічної парадигми.	5
3.	Юридична практика захисту прав природи.	4
4.	Філософські підходи до аналізу екологічних криз.	5
5.	Екоетичні проблеми в Україні: правові й моральні підходи до їх вирішення.	4
6.	Біоетика, екотаж, екотероризм: етико-правові аспекти діяльності.	5
	Всього	27

7. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Екологічна етика» використовуються пояснювально-ілюстративні методи з використанням мультимедійних презентацій та проблемні методи навчання із застосуванням:

- інтерактивних форм проведення лекційних і семінарських занять;
- активізації навчання у вигляді постановки проблемних питань;
- навчальної дискусії;
- методу case-study (аналіз конкретних, практичних ситуацій);
- визначення екоетичної складової й вирішення еколого-етичних дилем;
- виконання тестових завдань;
- обговорення фільмів, передач на екоетичну тематику;
- конкурсу письмового проекту-есе по проблемі;
- демонстрації відео, слайдових і скрайб-презентацій по темах.

8. Методи контролю

Контроль знань проводиться як в усній, так і в письмовій формах;

- знання термінів і понять дисципліни (усно та письмово);
- тестовий контроль змістовних модулів (письмово);

Контроль самостійної роботи:

- перевірка конспектів лекцій, підготовки доповідей, написання і знання термінологічного словника.

Форми і методи контролю відображені у 100 бальній шкалі оцінювання знань.

9. Критерії та шкала оцінювання навчальних досягнень студентів

№№	Види навчальної діяльності	Оціночні
----	----------------------------	----------

З.п	Відділу економіки та підприємств природокористування	бали
1.	Відвідування лекційних занять	1 б. за 2 год.
2.	Відвідування семінарських занять	1 б. за 1 заняття
3.	Вирішення тестових завдань	1 б. за 1 завдання
4.	Доповідь на семінарському занятті	3 б. за 1 виступ
5.	Участь у дискусії під час семінарського заняття	2 б. за 1 заняття
6.	Постановка проблемних запитань	1 б. за 1 заняття
7.	Підготовка конспекту першоджерел і використання його у відповіді	3 б.
8.	П'ятихвилинка з основних понять до теми	2 б.
9.	Підготовка мультимедійних слайдових презентацій до курсу семінарських занять	3 б. за 1 тему
10.	Підбірка відеоматеріалів (художніх, документальних фільмів та відеороликів) на еколого-етичну тематику з анотацією	2 б. за 1 тему
11.	Участь у конкурсі студентських наукових робіт	10 б.
12.	Участь у олімпіаді або в засіданні круглого столу	3 б.
13.	Підготовка інтелектуального проекту-есе по проблемі	5 б.
14.	Огляд літератури по темах курсу	2 б. за 1 тему
15.	Підготовка відео- або скрайб-презентації до теми курсу	3 б.
16.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції	5 б.
17.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції в іншому вузі	6 б.
18.	Призове місце в олімпіаді чи конференції	5 б.
19.	Участь у громадських заходах, приурочених	5 б.

	еколого-етичній тематиці сьогодення	
20.	За якісне ставлення до вивчення дисципліни	1 – 3 б.

10. Розподіл балів, що отримують студенти

Поточне опитування та самостійна робота						Сума	
Змістовний модуль 1			Змістовний модуль 2			100	
40			60				
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6		T.7
12	12	16	12	12	12		24

11. Шкала оцінювання (100-бальна та раціональна)

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за раціональною шкалою
90-100	Залік зараховано
82-89	
74-81	
64-73	
60-63	
35-59	не зараховано
1-34	не зараховано

^x – з можливістю повторного складання заліку

^{xx} – з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення дисципліни «Екологічна етика»

Методичне забезпечення навчальної дисципліни становлять:

1. Конспект лекцій на паперових носіях.
2. Конспект лекцій на електронних носіях.
3. Мультимедійні презентації до тем дисципліни «Екологічна етика».
4. Роздатковий матеріал до семінарських занять (тестові завдання, індивідуальні завдання, проблемно-пошукові запитання).
5. Методичні рекомендації з дисципліни «Екологічна етика».
6. Першоджерела на паперових та електронних носіях.

13. Рекомендована література

Базова:

1. Аболіна Т. Г., Нападиста В. Г., Рихліцька О. Д. та ін. Прикладна етика. Навч. посібник / за наук. ред. Панченко В. І. – К.: «Центр учбової літератури», 2012. – 392 с.
2. Борейко В. Є., Подобайло А. В. Екологічна етика. Навч. посібник. – К., Фітосоціоцентр, 2004. – 166 с.
3. Екологічна етика : навчальний посібник; за заг. ред. О. М. Шуміла / Борейко В. Є., Шуміло О. М., Шеховцов В. В., Шуміло О. О. – Х. : Право, 2015. – 304 с.
4. Кравченко С. М., Костицький М. В. Екологічна етика і психологія людини. – Львів: Світ, 1991. – 104 с.
5. Крисаченко В. С. Екологічна культура: теорія і практика: Навч. посібник. – К.: Заповіт, 1996. – 352 с.

Допоміжна література:

1. Земля у рівновазі. Екологія і людський дух / Гор Альберт, переклад з англійської: ВГО «Україна. Порядок денний на XXI століття» та Інститут сталого розвитку. — К.: Інтелсфера, 2001. — 404 с.
2. Єрмоленко А. М. Соціальна етика та екологія. Гідність людини – шанування природи. Монографія. – К.: Лібра, 2010. – 416 с.
3. Калуга В. Ф. Екологія свідомості. – К.: Міленіум, 2010. – 154 с.
4. Карпенко К. І. Природа і жінка. Перспективи екофемінізму в Україні. / К. І. Карпенко. – Харків. – «Крук», 2005. – 320 с.
5. Кисельов М. М., Канак Ф. М. Національне буття серед екологічних реалій. / М.М. Кисельов. – К.: Тандем, 2000. – 320 с.
6. Концептуальні виміри екологічної свідомості / М. М. Кисельов, В. Л. Деркач, А. В. Толстоухов. – К. : Парапан, 2003. – 175 с.
7. Людина в лабіринті перспектив / А. В. Толстоухов, О. Є. Перова, О. М. Рубанець та ін. – К.: Видавець Парапан, 2004. – 220 с.
8. Маєр-Абіх Клаус Міхаель. Повстання на захист природи. Від довкілля до спільносвіту. Переклад з нім., післямова, примітки Анатолія Єрмоленка. / Маєр-Абіх Клаус Міхаель. – К.: Лібра, 2004. – 196 с.
9. Марушевський Г. Б. Етика збалансованого розвитку. – К., 2008. – 440 с.
10. Матвійчук А. В. Екологічне знання та стиль мислення сучасної науки. Монографія. – Рівне: «Ліста-М». – 2002. – 147 с.

11. Рихліцька О. Д. Екологічна етика: проблема цінностей / О. Д. Рихліцька // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2011. – № 2 (80). – С. 23 – 27.
12. Соціально-психологічні засади становлення екологічно орієнтованого способу життя особистості : монографія / Ю. М. Швалб, О. Л. Вернік, О. О. Вовчик-Блакитна, О. В. Рудоміно-Дусятська [та ін.]; за ред. Ю. М. Швалба. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 216 с.
13. Юрченко Л. І. Екологічна культура в контексті екологічної безпеки / Л. І. Юрченко // Монографія. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2008. – 296 с.
14. Яковенко Т. Принцип відповідальності як еко-етичний імператив сталого розвитку / Тетяна Яковенко // Наука. Релігія. Суспільство. – 2010. – №4. – С. 102 – 106.

14. Інформаційні ресурси

1. Кисельов М. М. Біологічна етика в системі практичної філософії [Електронний ресурс] / М. М. Кисельов – Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/bioetica/Kiselev.htm>
2. Лебідь Є. О. Етичні проблеми науки і техніки : навч. посіб. [Електронний ресурс] / Є. О. Лебідь. – Суми : Сумський державний університет, 2016. – 185 с. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/44668/1/lebid%27.pdf>
3. Сидоренко Л. І. Сучасна екологія: наукові, етичні та філософські ракурси [Електронний ресурс] / Л. І. Сидоренко – Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Cidorenko/Cid-ekol.html>